

TAKÓ DALMA

A nemzetközi szerződések integritása^[1]

ABSTRACT

International treaties play a prominent role among the sources of international law. The study addresses the issue of integrity of international treaties, or more precisely, it deals with the following question: How is it possible to define the whole and uniform character of international treaties? The law of treaties provides several tools by which the parties of an international treaty can affect the content of the agreement. Using these tools, the parties can express their opinions and interests so that they are able to personalize the treaty within certain limits. This flexibility can produce a special result when a treaty has different content for certain parties than for others. This possibility necessarily raises the question how it is possible to describe the whole and uniform character of a treaty. The study creates a definition for the integrity of international treaties in order to answer this question. The expression of integrity has several meanings, one of which refers to the whole and uniform character. This meaning of integrity can be found in several sources, especially in the sources of academic literature, in the materials of the International Court of Justice and the International Law Commission, and the Vienna conventions regulating the law of treaties. Through an analysis of these sources, this study aims to reveal the content and the characteristics of the concept of integrity. The final section turns to an examination of the definition of integrity of international treaties.

Keywords: uniformity ■ unity ■ integrity ■ international law ■ international treaty

I. BEVEZETÉS

A nemzetközi jog forrásai között kitüntetett helyet foglalnak el a multilaterális nemzetközi szerződések, mely megállapodások a nemzetközi jog szinte minden területén jelen vannak. Ezek a szerződések kettőnél több, tetszőleges számú nemzetközi jogalany viszonyát képesek rendez-

[1] A tanulmány az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-21-3-II-SZE-31 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

ni, mely tulajdonság a szerződések joga által nyújtott viszonylagos szabadságnak köszönhető. E szabadság abban nyilvánul meg, hogy a szerződésben résztvevő felek bizonyos korlátok között rugalmas mozgástérrel rendelkeznek a megállapodás tartalmának kialakítását és alkalmazását illetően. A nemzetközi szerződések joga a szerződő felek számára ugyanis számos lehetőséget biztosít arra nézve, hogy egy multilaterális megállapodás tartalmát befolyásolják, bizonyos keretek között saját képükre formálják, s ezáltal érvényre juttassák érdekeiket, kifejezzék álláspontjukat. E lehetőségek közé tartozik többek között a fenntartás, a nemzetközi szerződések módosítása, a szerződések bizonyos részes felek közötti megváltoztatása, az eltérő rendelkezések közötti választás lehetősége, az *à la carte* rendszerű szerződések, a szerződés valamely része kötelező hatályának elismerése, a szerződés részleges megszüntetése vagy felfüggesztése, a szerződésből való részleges kilépés, vagy a szerződés részleges érvénytelenségének megállapítása.

A fent említett lehetőségek között akad olyan, mely kizárólag egyoldalúan alkalmazható, olyan, amelyet több szerződő fél kizárólag együttesen valósíthat meg, és olyan is, melynek alkalmazására akár egyoldalúan, akár együttesen sor kerülhet. A felek számától függetlenül ugyanakkor egy közös jellemzője is van a fenti lehetőségeknek, nevezetesen, hogy alkalmazásuk esetén a szerződés egy vagy több szerződő félre más tartalommal vonatkozik, mint a többi szerződő félre. E tény szükségszerűen felveti a kérdést, hogy vajon milyen körülmények között és milyen feltételek esetén tekinthető egy nemzetközi szerződés egységes egésznek. E kérdést tovább gondolva pedig az is felmerül, hogy vajon miként lehet meghatározni a nemzetközi szerződés egységes, egész jellegét.

A tanulmány ez utóbbi kérdésre kíván választ adni, s ennek érdekében az egységes, egész jelleg kifejezésére az integritás fogalmát alkalmazza. E kifejezés többféle jelentéstartalma közül az egyik – az egységes, ép, egész jellegre utaló jelentéstartalom – a nemzetközi szerződésekkel összefüggésben is felmerül számos szakirodalmi forrásban, a hágai Nemzetközi Bíróság ítélkezési gyakorlatában, a Nemzetközi Jogi Bizottság anyagaiban, valamint a szerződések jogáról szóló nemzetközi egyezményekben. Az említett források nem mindegyike tartalmazza *expressis verbis* az integritás szót, azonban annak fent említett jelentéstartalma valamennyiben fellelhető.

A tanulmány célja, hogy a nemzetközi szerződések integritására nézve egy világos, gyakorlatban is jól alkalmazható definíciót alkosson, mely alapján a szerződő felek mozgástere, valamint a rendelkezésükre álló, korábban említett lehetőségek is jól értelmezhetővé válnak. E célból a tanulmány először sorra veszi a téma szempontjából releváns, fent említett forrásokat, s azok elemzése révén feltárja a nemzetközi szerződések integritásának jellemzőit, pontos tartalmát. Majd ennek birtokában, a tanulmány végén a nemzetközi szerződések integritásának fogalma is meghatározásra kerül.

II. AZ INTEGRITÁS KIFEJEZÉS LEHETSÉGES JELENTÉSTARTALMAI

Az integritás kifejezés igen sokféle jelentéstartalommal bírhat, attól függően, hogy alkalmazására milyen kontextusban kerül sor. Az *Online Etymology Dictionary* szerint az integritás kifejezés a latin *integer* szóból képezve kvantitatív és kvalitatív értelemben is használatos.^[2] Előbbi esetben a kifejezés az alábbi szavak megfelelőjeként alkalmazható: csorbítatlan, károsítatlan, érintetlen, ép, sértetlen, teljes, egységes, egész. Kvalitatív értelemben, egyfajta morális érték kifejezéseiként pedig az őszinteség, a tisztesség, a becsületesség, a megvesztegethetlenség, a romlatlanság, megbízhatóság és a feddhetlenség szinonimája.^[3]

Az *integer* kifejezés e kétféle jelentése olvasható a Magyar Jogi Lexikonban is, mely szerint a szó a római jogi forrásokban az *in integrum restitutio* képében a korábbi, változatlan állapot megfelelőjeként jelent meg, továbbá a büntetlen előéletű, jó hírnévnek örvendő személyek leírására szolgált. A lexikon továbbá kitér az *integer* szóból képzett integritás kifejezésre is, mely a dokumentum szerint egyrészt a sértetlen állapot, másrészt a tisztesség, becsületesség szinonimája.^[4]

Az integritás kifejezés fent említett jelentéstartalmai a nemzetközi jogban is használatosak. A nemzetközi jogban az integritás kifejezés személyi vonatkozásban olyan értékelvű viselkedést jelent, amelynek jellemzője a feddhetlenség, a romlatlanság, az erényesség és a megvesztegethetlenség. Az integritás kifejezés e jelentéstartalma például az Egyesült Nemzetek Alapokmányában is olvasható. A dokumentum 101. cikkének angol szövege az ENSZ tisztviselők kiválasztásánál és az alkalmazási feltételek megállapításánál egyik feltételként az *integrity*-t határozza meg,^[5] mely a hiteles magyar fordítás alapján az „erkölcsi feddhetlenség legmagasabb fokának”^[6] meglétét takarja. Ezen felül a személyi, pszichikai és morális integritás a Nemzetközi Jogi Bizottság anyagaiban is megjelenik, s a helyes, szabálykövető, erkölcsös magatartás szinonimájaként szolgál.^[7] Az integritás követelménye továbbá a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumában is megtalálható, mely dokumentum szerint e kritériumnak a bírák kiválasztásánál, valamint az alkalmazottak foglalkoztatása során is érvényesülnie kell.^[8]

[2] Online Etymology Dictionary – ‘integer’.

[3] Online Etymology Dictionary – ‘integrity’.

[4] Márkus, 1903, 348.

[5] Charter of the United Nations, Article 101 (3).

[6] Egyesült Nemzetek Alapokmánya, 101. cikk (3) bekezdés. Kihirdette az 1956. évi I. törvény.

[7] Report of the International Law Commission (a továbbiakban: ILC), 48 UN GAOR, Supp. No. 10 (A/48/10), 16., 56.

[8] Rome Statute of the International Criminal Court, Article 36 (3) (a), Article 44 (2). Érdekesként megemlíthető továbbá, hogy a hágai Nemzetközi Bíróság Statútuma expressis verbis nem tartalmazza az integritás kifejezést, helyette azt rögzíti, hogy a testület bírját a nagy erkölcsi tekintélynek örvendő személyek közül kell választani. Ld. Nemzetközi Bíróság Statútuma, 2. cikk. Kihirdette az 1956. évi I. törvény.

Az integritás kifejezés a nemzetközi jogban területi vonatkozásban is használatos, említésére több dokumentumban is sor kerül az államterülettel összefüggésben. E jelentésében az integritás az államterület épségét, sérthetetlenségét hivatott kifejezni,^[9] melynek tiszteletben tartásának és megőrzésének kötelezettsége már a Nemzetek Szövetségének Egyezségokmányában is szerepelt.^[10] A területi integritás kifejezés megjelenik továbbá az Egyesült Nemzetek Alapokmányában is, melynek angol szövege az erőszak tilalma kapcsán, az Alapokmány 2. cikk (4) bekezdésében tartalmazza a *territorial integrity* kifejezést.^[11] Az Alapokmányt kihirdető 1956. évi I. törvény a kifejezés fordításaként a területi épség szókapcsolatot használja, utalva az integritás kifejezés sérthetetlenséghez kapcsolódó jelentéstartalmára.^[12] Az integritás államterületre vetített fogalma ezen felül jelen van többek között a Nemzetközi Jogi Bizottság anyagaiban is, ahol a kifejezés szintén az erőszak tilalmával kapcsolatban olvasható, s az államterület egységének, sérthetetlenségének kifejezésére szolgál.^[13]

A fentiekén kívül az integritás a nemzetközi jogban az egyén egyik jogilag védendő attribútumaként is fellelhető az emberi jogok és a nemzetközi humanitárius jog területén. Az integritás e jelentéstartalma megjelenik többek között a Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló 2006. évi New York-i egyezmény 17. cikkében, mely szerint „Minden fogyatékosággal élő személynek másokkal azonos alapon joga van fizikai és mentális integritásának tiszteletben tartására.”^[14] A fizikai és mentális egészség és integritás ezen felül a háború áldozatainak védelmére vonatkozó 1949. évi genfi egyezményekhez kapcsolódó I. és II. kiegészítő jegyzőkönyv angol szövegében is olvasható. A jegyzőkönyvek hiteles magyar szövege a *physical or mental health and integrity* kifejezés fordításaként a testi vagy szellemi egészség és épség szókapcsolatokat tartalmazza.^[15]

Látható, hogy az integritás kifejezés többféle értelemben is fellelhető a nemzetközi jogban, azonban a tanulmány célja a kifejezés nemzetközi szerződésekre vetített fogalmának meghatározása. Ezzel kapcsolatban az eddigiek alapján megállapítható, hogy az integritás ismertett jelentéstartalmai közül a nemzetközi szerződések esetében az egységességre, teljességre, épségre és sértetlenségre utaló jelentéstartalom merülhet fel. Ahhoz azonban, hogy a nemzetközi szerződések integritása pontos definícióval meghatározható legyen, többféle

[9] Hensel – Allison – Khanani, 2009, 120-123.

[10] Covenant of the League of Nations, Article 10.

[11] Charter of the United Nations, Article 2 (4).

[12] Egyesült Nemzetek Alapokmánya, 2. cikk (4) bekezdés.

[13] Report of the ILC, 49 UN GAOR, Supp. No. 10. (A/49/10), 147.

[14] Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló 2006. évi New York-i egyezmény, 17. cikk. Kihirdette a 2007. évi XCII. törvény.

[15] Az 1949. augusztus 12-én kötött genfi egyezményeket kiegészítő és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló I. jegyzőkönyv, 11. cikk (1) és (4) bek., valamint az 1949. augusztus 12-én kötött genfi egyezményeket kiegészítő és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló II. jegyzőkönyv, 5. cikk (2) bek. e) pont. Mindkét jegyzőkönyvet kihirdette az 1989. évi 20. törvényerejű rendelet.

forrás vizsgálatára van szükség. Mindenekelőtt szemügyre kell venni a Nemzetközi Jogi Bizottság anyagait, a hágai Nemzetközi Bíróság esetjogát, továbbá a szerződések jogához kapcsolódó 1969., 1978. és 1986. évi bécsi egyezmények (a továbbiakban: bécsi egyezmények) rendelkezéseit.

III. AZ INTEGRITÁS KIFEJEZÉS A NEMZETKÖZI JOGI BIZOTTSÁG ANYAGAIBAN ÉS A HÁGAI NEMZETKÖZI BÍRÓSÁG ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁBAN

A Nemzetközi Jogi Bizottság, valamint a Nemzetközi Bíróság anyagaiban az integritás kifejezés nem önmagában fordul elő, hanem jelzős szókapcsolat formájában, abszolút integritásként.

A nemzetközi szerződések abszolút integritása egészen a XX. század közepéig a nemzetközi szerződések jogának domináns princípiumaként érvényesült.^[16] Az elv értelmében a szerződéskötési tárgyalások során a feleknek teljes mértékben egységes szöveget kellett kidolgozniuk és elfogadniuk, vagyis minden kérdésben egyetértésre kellett jutniuk.^[17] A szerződés abszolút integritását az egyhangúság elve biztosította, mely szerint a szerződés kidolgozása során bármely szerződéssel kapcsolatos döntést csak az összes fél egyhangú szavazatával lehetett elfogadni.^[18] Azaz, az elv célja a nemzetközi szerződések rendelkezéseinek megbonthatatlan egységként történő kezelése volt.^[19]

Arra az esetre, ha a szerződéskötési folyamat lezárultát követően merült fel a felek részéről változtatási igény, szintén az egyhangúság elve volt irányadó.^[20] Így módon a szerződés egységének megőrzése nem csupán a szerződéskötés során, hanem azt követően is biztosítva volt.^[21] Az abszolút integritásnak és az egyhangúság elvének köszönhetően a szerződés teljes egészében, ugyanolyan tartalommal vonatkozott minden félre, akik ezáltal ugyanolyan szerződéses jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeztek.^[22]

A nemzetközi szerződések abszolút integritása, valamint az egyhangúság elve tükröződött a Nemzetek Szövetségének gyakorlatában is. A szervezet Tanácsa 1927. június 17-én elfogadott jelentésében kifejezetten állást foglalt az abszolút integritás elve, valamint az egyhangúság követelménye mellett.^[23] A Nemzetek Szövetségének gyakorlatát kezdetben az Egyesült Nemzetek Szer-

[16] Anderson, 2001, 9.

[17] Walter, 2012a, 242.

[18] Klabbers, 2013, 68-69.

[19] Bokorné, 1960, 69-71.

[20] Swaine, 2006, 311.

[21] United Nations Conference on the Law of Treaties, First Session, Vienna, 26 March – 24 May 1968 (A/CONF.39/11), 113.

[22] Devidal, 2003, 9-19., 104.

[23] Bényi, 1969, 144-150.

vezete is követte, mely főként a Közgyűlés által 1947-ben létrehozott segédszerv, a Nemzetközi Jogi Bizottság gyakorlatában volt megfigyelhető: a testület eleinte szintén az abszolút integritás elve mellett foglalt állást.^[24]

Más volt a helyzet a Nemzetközi Bíróság esetében, mely szervtől az ENSZ Közgyűlése 1950-ben tanácsadó véleményt kért a népirtás büntetnének megelőzése és megbüntetése tárgyában hozott 1948. évi egyezményrel összefüggésben (a továbbiakban: genocídium egyezmény).^[25] A tanácsadó vélemény iránti kérelem a genocídium egyezményhez fűzött fenntartásokhoz kapcsolódott, mellyel összefüggésben a Bíróság általános megállapításokat is tett a nemzetközi szerződések integritására vonatkozóan. 1951. május 18-án kiadott tanácsadó véleményében a Bíróság az egyezmény abszolút integritásának megőrzését szolgáló koncepciót elvetette, kimondva, hogy az nem vált nemzetközi jogi szabállyá.^[26]

A testület azt is rögzítette véleményében, hogy álláspontja szerint a szerződések abszolút integritása nem áttörhetetlen.^[27] Éppen ellenkezőleg, a Bíróság szerint bizonyos körülmények egyenesen megkövetelik, hogy az abszolút integritás merev nézetét rugalmasabb rendszer váltsa fel.^[28] E körülmények között említhető az ENSZ univerzális jellege, valamint az a tény, hogy a genocídium egyezmény humanitárius célokat szolgál, melyből a fakadóan fontos cél a minél szélesebb részesi kör elérése.^[29] Mindezeket felül a Bíróság szerint az is az abszolút integritás áttörése mellett szól, hogy a II. világháborút követő években a nemzetközi szerződésekhez egyre több fenntartást fűztek, mely arra enged következtetni, hogy egyre nagyobb igény mutatkozik a résztvevők egyéni érdekeinek kifejezését szolgáló eszközök iránt.^[30]

E mérőföldkőnek tekinthető véleményében a Nemzetközi Bíróság kifejtette, hogy a széleskörű részvételre, valamint az integritás abszolút megőrzésére irányuló célkitűzés együttesen és egyszerre nem valósítható meg teljeskörűen.^[31] A két elv ugyanis olyan kölcsönös kapcsolatban áll, mely alapján egyik csak a másik kárára érvényesülhet.^[32] Az abszolút integritás megőrzése, a teljes egyhangúság elérése csak kisebb számú fél esetén valósítható meg, széleskörű részvétel esetén garantálása szinte lehetetlen.^[33] A széleskörű részvétel biztosítása érdekében szükségszerűen áttörésre kerül a szerződés integritása, hiszen nagyszámú fél szükségszerűen igényli bizonyos rendelkezések egyeniesítését, saját érdekek érvényesítését.^[34]

[24] Report of the ILC, 6 UN GAOR, Supp. No. 9. (A/1858), 2-8. o. Haraszi, 1969, 627.

[25] A Közgyűlés 1950. november 16-án meghozott határozatával kért tanácsadó véleményt a Nemzetközi Bíróságtól. G. A. Res. 478 (V), 5 UN GAOR, Supp. No. 20 (A/1775), 74.

[26] Reservations to the Convention on Genocide, Advisory Opinion, 1951, 10-11., 13-15.

[27] Pellet, 2013a, 333.

[28] Reservations to the Convention on Genocide, Advisory Opinion, 1951, 10-11. Cannizarro, 2014, 27.

[29] Reservations to the Convention on Genocide, Advisory Opinion, 1951, 10. Shaw, 2003, 919.

[30] Reservations to the Convention on Genocide, Advisory Opinion, 1951, 10-11., 13-15.

[31] Redgwell, 1993, 247.

[32] Anderson, 2001, 1.

[33] Cali, 2010, 108-110.

[34] Report of the ILC, 21 UN GAOR, Supp. No. 9. (A/6309/Rev.1), 205-206.

A Bíróság úgy vélte, hogy a nemzetközi szerződések univerzális jellegének garantálása céljából indokolt az abszolút integritás védelmének bizonyos mértékű áttörése.^[35] E logika azt mutatja, hogy a Bíróság a szerződés rendelkezéseinek egységénél előbbre valónak tekintette a széleskörű részvétel biztosítását.^[36] Ugyanakkor a testület tisztában volt az integritás jelentőségével és elvi értékével is,^[37] ezért véleményében azt is rögzítette, hogy az elv áttörése véleménye szerint csak korlátok között valósulhat meg.^[38] Erre utal, hogy a tanácsadó véleményben a testület rögzített egy minimumszabályt, mely a széleskörű részvétel elve mellett is biztosítja a szerződés egy részének érintetlenségét. E minimumszabályként a Bíróság a szerződés tárgyának és céljának tiszteletben tartását határozta meg, jelezve, hogy e követelmény semmiféle célkitűzés, még az univerzalitás elérése érdekében sem áldozható fel.^[39]

A Bíróság tehát szakított azzal a nézettel, hogy a szerződés egysége, tartalma, azaz a doktrína integritása minden esetben abszolút védelmet élvezzen, s ehelyett egyfajta egyensúlyt kívánt teremteni a széleskörű részvétel elve, valamint a szerződés integritásának elve között.^[40] A Bíróság ily módon nem adta fel teljes mértékben a szerződés egységben tartásának követelményét,^[41] azonban azt nem abszolút mértékben, minden rendelkezésre kiterjedően kívánta védeni, hanem rugalmas szabályok segítségével csupán szűkebb körben, a szerződés tárgyára és céljára vetítve.^[42]

A Bíróság tanácsadó véleményében foglaltakat a nemzetközi közvélemény eleinte nem fogadta kitörő lelkesedéssel. A véleményt sok kritika érte az államok részéről arra hivatkozással, hogy aláássa a nemzetközi szerződések integritását, s ezzel a megállapodások stabilitását, eredményességét.^[43] A Bíróság álláspontját kezdetben a Nemzetközi Jogi Bizottság sem fogadta el, sőt kimondta, hogy a fenntartásokra nézve a szerződés tárgyával és céljával való összeegyeztethetőség kritériuma véleménye szerint nem alkalmazható a nemzetközi szerződésekre általánosságban.^[44]

A Bizottság ekkori véleménye az volt, hogy vannak olyan szerződések, melyeknél az integritás abszolút védelme fontosabb, mint az univerzalitás. A testület szerint olyan normaalkotó szerződéseknel lehet erről szó, melyeknél a felek közötti egyenlőség és kölcsönösség kiemelten fontos, ugyanis a résztvevők az-

[35] Hogg, 1959, 420-421.

[36] Koray, 1992, 460.

[37] Bunn-Livingstone, 2002, 128.

[38] Prost, 2012, 37.

[39] Reservations to the Convention on Genocide, Advisory Opinion, 1951, 24. Redgwell, 1993, 249-251.

[40] Pellet, 2011, 420-421.

[41] Gowlland-Debbas, 1998, 101.

[42] Nixon - Rogers, 1972, 431-432.

[43] Comments by Governments on the Draft Articles on the Law of Treaties Drawn up by the Commission at its Fourteenth, Fifteenth and Sixteenth Session (A/CN.4/182 and Corr.1&2 and Add.1, 2/Rev.1 & 3), 282.

[44] Yearbook of the International Law Commission, 1951, vol. 2, 128.

zal a feltétellel korlátozzák saját szabadságukat, hogy ezt a többi fél is ugyanígy megteszi. A Bizottság úgy vélte, hogy a Bíróság tanácsadó véleményében foglaltak lehetőséget adnak arra, hogy a szerződések az egyes felekre más és más tartalommal vonatkozzanak, ez pedig nem megengedhető.^[45]

A Bizottság álláspontja azonban idővel megváltozott, s az integritás abszolút megőrzése felől egyre inkább a Bíróság által is képviselt rugalmasság elvének irányába mozdult el. Ez a tendencia jól lekövethető a Bizottságban a szerződések joga témakörében kijelölt különleges jelentéstevők álláspontjának áttekintése révén is. 1950-ben az akkori jelentéstevő, James L. Brierly még egyértelműen az abszolút integritást biztosító egyhangúság elvét támogatta.^[46] 1953-ben Sir Hersch Lauterpacht, valamint 1956-ban Sir Gerald Fitzmaurice köztes álláspontot képviseltek, ugyanis alapvetően mindketten az egyhangúság elvét hangsúlyozták, azonban már bizonyos eltéréseket is javasoltak a rugalmasság irányába.^[47]

A rugalmasság elvének fokozatos térnyerése a szakirodalomban is nyomon követhető volt. 1960-ban Bokorné Szegő Hanna például kifejtette, hogy bár a nemzetközi szerződések esetében kétségtelenül az szolgálná a nemzetközi szabályozás maximális biztonságát, ha a felek között minden részletkérdésben teljes lenne az egyetértés, és ha a szerződések rendelkezései a maguk egészében, integránsan kötnék a feleket, azonban e követelmény fenntartása szinte lehetetlen. A szerző szerint ugyanis a nemzetközi jog fejlődése következtében a nemzetközi jog művelőinek szembe kell nézniük azzal, hogy nagyszámú résztvevő álláspontjának összehangolása összehasonlíthatatlanul nehezebb, mint két fél akaratának egyeztetése. A békés együttélés céljából azonban szükséges, hogy a különböző társadalmi és gazdasági rendszerhez tartozó államok – eltérő álláspontjaik ellenére – közös nevezőre jussanak, s államközi kapcsolataikat szerződések formájában rendezzék. Bokorné Szegő Hanna ezáltal egyértelműen a nemzetközi jog univerzalizálásának eszméje mellett foglalt állást, kifejtve, hogy bár az abszolút integritás elvével, illetve az egyhangú hozzájárulás szabályával való szakítás még korántsem teljes, azonban a nemzetközi jog fejlődése egyértelműen ebbe az irányba halad.^[48]

A Nemzetközi Jogi Bizottságban a széleskörűség és a rugalmasság elve Sir Humphrey Waldock munkássága révén vált uralkodóvá, aki 1962-es jelentésében a különleges jelentéstevők közül elsőként vetette el az egyhangúság elvét.^[49] A jelentéstevő azzal érvelt, hogy az abszolút integritás áttörése előnyösebb annál, minthogy bizonyos felek a szerződésen kívül maradnak, s egyáltalán nem válnak annak részesévé. Ennek okán Waldock egy rugalmas, de a szerződés tárgyát és célját is figyelembe vevő rendszert kívánt létrehozni.^[50]

[45] Yearbook of the International Law Commission, 1951, vol. 2, 128.

[46] Yearbook of the International Law Commission, 1950, vol. 2., 381.

[47] Redgwell, 1993, 253.

[48] Bokorné, 1960, 69-71.

[49] First Report on the Law of Treaties by Sir Humphrey Waldock, Special Rapporteur (A/CN.4/144 and Add.1). Redgwell, 1993, 253.

[50] Walter, 2012b, 289.

Mindennek köszönhetően az 1960-as évek elejére a Nemzetközi Jogi Bizottság a nemzetközi szerződések abszolút integritása helyett a széleskörű részvételt biztosító rugalmassági elv érvényre juttatására törekedett.^[51] A szerv felismerte a széleskörű részvétel elvének nemzetközi közösségben betöltött jelentőségét, és azt is, hogy egy teljes egyhangúságot megkövetelő, tisztán kontraktuális teória többé már nem alkalmazható.^[52] A Bizottság a szerződések jogáról szóló bécsi egyezmények kimunkálása során már egyértelműen ezen új álláspont és felismerés szerint járt el, így az egyezmények rendelkezései is ennek megfelelően kerültek megszövegezésre.

Mindennek fényében az integritás nemzetközi szerződésekre vetített fogalmának megalkotásához elengedhetetlen a szerződések jogának témaköréhez kapcsolódó 1969., 1978. és 1986. évi bécsi egyezmények elemzése is, különös tekintettel arra, hogy azok mely rendelkezései és milyen jelentéstartalommal foglalkoznak az integritás kérdésével.

IV. AZ INTEGRITÁS KIFEJEZÉS A SZERZŐDÉSEK JOGÁHOZ KAPCSOLÓDÓ 1969., 1978. ÉS 1986. ÉVI BÉCSI EGYZEMÉNYBEN

A szerződések jogát szabályozó három legfontosabb egyezmény az államok közötti nemzetközi szerződésekre vonatkozó 1969. évi bécsi egyezmény; az államok és nemzetközi szervezetek közötti, valamint kizárólag nemzetközi szervezetek közötti szerződésekre vonatkozó 1986. évi bécsi egyezmény; továbbá a nemzetközi szerződésekből való államutódlásról szóló 1978. évi bécsi egyezmény. Az egyezmények konkrét rendelkezéseinek bemutatása előtt előjáróban szükséges leszögezni, hogy az integritás kifejezést *expressis verbis* egyik említett dokumentum sem tartalmazza a nemzetközi szerződésekkel kapcsolatban.^[53] Vannak azonban más kifejezések, melyek az integritás jelentéstartalmára utalnak, s ezáltal segítséget nyújthatnak a fogalom pontos tartalmának feltárásában. E kifejezések az alábbiak: „szerződés mint egész”, „egész szerződés”, „a szerződés egésze”, „a szerződés teljeskörű alkalmazása”. E kifejezések az 1969. és 1986. évi bécsi egyezményekben ugyanazon cikkekben, nevezetesen a 20., 41. és 44. cikkekben kerülnek elő. Mivel a két egyezmény említett rendelkezései az érintett alanyok közötti különbségektől eltekintve ugyanazt tartalmazzák,^[54] ezért az alábbiakban az 1969. évi egyezmény (a továbbiakban: bécsi egyezmény) releváns rendelkezéseinek bemutatására kerül sor.

[51] Bradley – Goldsmith, 2000, 432.

[52] Pellet, 2013b, 1061–1097., 1078.

[53] A szerződésekben való államutódlásról szóló 1978. évi bécsi egyezmény angol szövege az integritás kifejezést az államterülettel összefüggésben, territorial integrity szókapcsolatként tartalmazza. Vienna Convention on Succession of States in respect of Treaties, 1978, Preamble.

[54] Aust, 2007, 8.

A bécsi egyezmény 20. cikk (2) bekezdése az alábbi szöveget tartalmazza: „Amennyiben a tárgyaló államok korlátozott számából és a szerződés tárgyából és céljából az tűnik ki, hogy a szerződés valamennyi részes fél közötti teljes körű alkalmazása minden egyes részes fél számára lényeges előfeltétele a szerződés reá nézve kötelező hatálya elismerésének, a fenntartáshoz az szükséges, hogy azt valamennyi részes fél elfogadja.”^[55] A rendelkezés alapján tehát vannak olyan szerződések, melyek esetében a szerződésnek teljes egészében kell vonatkoznia minden félre.^[56] Bár a cikk szó szerint nem mondja ki, valójában arról van szó, hogy e szerződések esetében a szerződés abszolút integritásának megőrzése elengedhetetlen követelmény.^[57] E szerződések a plurilaterális szerződések, mely megállapodások speciális tárgyak vagy területi hatályuk miatt csak szűkebb körben, meghatározott államok számára állnak nyitva. E szűkebb jelleg miatt a felek kötelezettségei olyan szorosan függenek egymástól, hogy a szerződésnek minden félre ugyanolyan tartalommal kell vonatkoznia.^[58] Ebből következik a bécsi egyezményben említett egyhangúsági követelmény is, nevezetesen, hogy a fenntartásokat minden félnek el kell fogadnia.^[59] Azaz a plurilaterális szerződéseknel az elsődleges szempont a szerződés egységének, integritásának megőrzése, s nem merül fel a széleskörű részvétel biztosításának igénye.^[60]

Az integritás szempontjából jelentőséggel bír a bécsi egyezmény 20. cikk (3) bekezdése is, mely a nemzetközi szervezetek alapító szerződésői esetében a fenntartások elfogadását főszabály szerint az illetékes szerv elfogadásához köti.^[61] Mindebből az következik, hogy az integritás megőrzése e szerződéseknel is elengedhetetlen, s ennek biztosítására külön szerv döntésének előírása is indokolt.^[62]

A bécsi egyezmény ugyan nem tér ki rá, de az abszolút integritás követelménye a kétoldalú szerződések esetében is érvényesül, a feleknek e megállapodásoknál egyértelműen minden kérdésben megállapodásra kell jutniuk egymással. Ha a felek közötti teljes egyetértés nincs meg, akkor a megállapodás létre sem jön, ha pedig utóbb merül fel valamilyen áthidalhatatlan véleménykülönbség, akkor az akár a szerződés megszűnéséhez is vezethet. Ebből következően kétoldalú szerződések esetében is igaz, hogy amennyiben az egyik fél kizárni, vagy

[55] A szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi egyezmény (a továbbiakban: bécsi egyezmény), 20. cikk (2) bek. Kihirdette az 1987. évi 12. törvényerejű rendelet.

[56] Aust, 2010, 67.

[57] Az integritás kifejezés a hiteles magyar fordítás szövegében nem olvasható, az egyezmény francia szövegében viszont igen: „l’application du traité dans son intégralité entre toutes les parties”. A kifejezést az angol szöveg sem tartalmazza, helyette a szerződés egészésként történő alkalmazására utal: „application of the treaty in its entirety between all the parties”.

[58] Villiger, 2009, 284.

[59] Report of the ILC, 65 UN GAOR, Supp. No. 10. (A/65/10). 121-122.

[60] Tenth Report on Reservations to Treaties by Mr. Alain Pellet, Special Rapporteur (A/CN.4/558 and Add.1-2), 149.

[61] Aust, 2010, 67.

[62] Scheinin, 2005, 8.

módosítani kíván egy vagy több rendelkezést, az mindenképpen a másik fél elfogadását igényli.^[63]

Az integritás szempontjából a bécsi egyezmény következő releváns cikke a 41. cikk, melynek tárgyát a többoldalú szerződéseknél csak bizonyos részes felek közötti megváltoztatásáról szóló megállapodások képezik.^[64] A cikk szerint a többoldalú szerződésben részes két vagy több fél a szerződésnek csak közöttük történő megváltoztatásáról szóló megállapodást akkor köthet, ha a szerződés ilyen megváltoztatás lehetőségét előírja; vagy a kérdéses megváltoztatást a szerződés nem tiltja meg, és az nem érinti a többi részes félnek a szerződésből fakadó jogai gyakorlását vagy kötelezettségei teljesítését; illetve nem vonatkozik olyan rendelkezésre, amelytől való eltérés összeegyeztethetetlen a szerződés mint egész tárgyának és céljának eredményes megvalósulásával.^[65] Ez a rendelkezés tehát arra törekszik, hogy a szerződő felek ne köthessenek korlátok nélkül pusztán néhányuk közötti megállapodást.^[66] Bár a cikk ehelyütt sem mondja ki, de az *inter se* megállapodások korlátok közé szorítása szintén a szerződés integritását szolgálja. Érdekes ugyanakkor leszögezni, hogy a cikk nem biztosít abszolút védelmet, pusztán bizonyos korlátokat állít fel az integritás megőrzése érdekében.

Az integritás szempontjából különösen fontos a bécsi egyezmény 44. cikke, mely a szerződéses rendelkezések szétválaszthatóságának kérdését rendezi. A cikk értelmében az érvénytelenség, felfüggesztés, kilépés és megszüntetés főszabály szerint csak a szerződés egészére vonatkozhat és csak kivételes esetben kerülhet sor a megállapodás rendelkezéseinek szétválasztására.^[67] Vagyis főszabályként érvényesül a szerződés egységének megőrzése,^[68] mely csak kivételes szabályok mellett adható fel.^[69] E kivételes esetek közé az alábbiak tartoznak:^[70] ha az ok csak bizonyos egyedi rendelkezéseket érint, és az említett rendelkezések alkalmazásuk szempontjából elválaszthatók a szerződés többi részétől; a szerződésből kitűnik, vagy egyébként megállapítható, hogy ezeknek a rendelkezéseknek az elfogadása nem volt alapvető tényező a másik, illetve a többi részes félnél annak elismerésében, hogy a szerződés reá, illetve reájuk nézve kötelező hatállyal bír, valamint a szerződés megmaradó részének folytatolagos teljesítése nem lenne igazságtalan.^[71]

[63] Walter, 2012a, 241.

[64] A bécsi egyezmény szövege a szerződő felek egy részének közreműködésével kötött, úgynevezett *inter se* megállapodásokra a megváltoztatás (az egyezmény angol szövege szerint *modification*), míg a valamennyi szerződő fél bevonására irányuló változtatásokra a módosítás (az egyezmény angol szövege szerint *amendment*) kifejezést használja. Bécsi egyezmény, 39-41. cikk.

[65] E tekintetben az egyezmény angol szövege szintén nem az integritás kifejezést használja, hanem a „*treaty as a whole*” szókapcsolatot. Ld. Bécsi egyezmény, 41. cikk.

[66] Brunnée, 2020, 337.

[67] Bécsi egyezmény, 44. cikk.

[68] Draft Articles on the Law of Treaties (A/CN.4/190), 238.

[69] Villiger, 2009, 564.

[70] Report of the ILC, 21 UN GAOR Supp. No. 9. (A/6309/Rev.1), 238.

[71] Bécsi egyezmény, 44. cikk (3) bek.

Megtévesztés vagy valamely állam képviselőjének megvesztegetése esetén az egyezmény kifejezetten lehetőséget teremt arra, hogy az érintett állam ezen okokra akár a szerződés egésze, akár csak egyedi rendelkezések tekintetében hivatkozzon, azonban a fenti feltételeket ebben az esetben is tiszteletben kell tartani.^[72] A bécsi egyezmény továbbá olyan eseteket is megkülönböztet, amikor a szerződés egységének megőrzése abszolút követelmény.^[73] Ilyen eset valamely állam képviselőjének kényszerítése, valamely állam kényszerítése fenyegetés vagy erőszak alkalmazásával, valamint az általános nemzetközi jog feltétlen alkalmazást igénylő szabályaiba ütköző szerződések.^[74] Ezen esetekben a szerződés rendelkezéseinek szétválasztása tilos, vagyis az érvénytelenség csak az egész szerződésre vonatkozhat. Ennek oka, hogy a szóban forgó rendelkezés olyan súlyos érvénytelenségi eseteket érint, melyeknél az egész nemzetközi közösség érdeke, hogy a szerződés teljes valójában érvénytelenné váljon.^[75]

Az integritás kifejezés e cikkben sem jelenik meg szó szerint, azonban a rendelkezésből jól látható a szerződés egységének megőrzésére irányuló szándék, s az egységes jelleg áttörésének korlátok közé szorítása. Az integritás védelme a (2), (3) és (4) bekezdések esetében szűkebb körben valósul meg, ugyanis ezen esetekben bizonyos feltételek figyelembevételével lehetőség van a rendelkezések szétválasztására. Az (5) bekezdés azonban a szerződés egységének abszolút védelmét írja elő, mely kimondatlanul is a szerződés integritására utal.

A szerződésekben való államutódlásról szóló 1978. év bécsi egyezmény *expressis verbis* szintén nem tartalmazza az integritás kifejezést a nemzetközi szerződésekre vonatkozóan, azonban bizonyos rendelkezéseiből következtetések vonhatóak le a fogalomra nézve. Ebből a szempontból az egyezmény plurilaterális szerződésekre vonatkozó rendelkezései érdemelnek figyelmet, melyek a szerződést érintő bármely kérdés – ideértve a szerződésben való részvétel, valamint a szerződés ideiglenes alkalmazásának kérdését – esetén az összes fél egyhangú hozzájárulását írják elő.^[76] E rendelkezések alapját szintén az e megállapodásoknál elengedhetetlen követelménynek számító abszolút integritás képezi, melynek értelmében a szerződésnek minden félre nézve, ugyanolyan tartalommal kell vonatkoznia.

Az ismertetett rendelkezések alapján jól látható, hogy a bécsi egyezmények cikkei az integritást tekintve három kategóriába sorolhatóak. Bizonyos cikkek a nemzetközi szerződések integritását abszolút védelemben részesítik,^[77] vagyis a szerződés egységének teljes megőrzését célozzák.^[78] Ez a kivételes, a

[72] Bécsi egyezmény, 44. cikk (4) bek.

[73] Odendahl, 2012, 754-762.

[74] Bécsi egyezmény, 44. cikk (5) bek.

[75] Odendahl, 2012, 754-762.

[76] A szerződésekben való államutódlásról szóló 1978. évi bécsi egyezmény 17. cikk (3) bek, 18. cikk (4) bek, 19. cikk (4) bek, 27. cikk (2) és (4) bek, 29. cikk (1) bek. b) pont, 32. cikk (4) és (5) bek. b) pont, 33. cikk (3) és (4) bek. b) pont, 36. cikk (4) bek, 37. cikk (3) bek.

[77] Report of the ILC, 66 UN GAOR, Supp. No. 10 (A/66/10), 50.

[78] Second Report on Reservations to Treaties, by Mr. Alain Pellet, Special Rapporteur (A/CN.4/477 & Corr.1 & 2 and Add.1 & Corr.1-4), 62-64.

szerződés minden rendelkezésére kiterjedő védelem elsősorban a plurilaterális szerződések, valamint a nemzetközi szervezetek alapító szerződésai tekintetében merül fel.^[79] Ezekben az esetekben a szerződés integritása megőrzésének követelménye alól nem engedhető meg semmiféle kivétel.^[80]

A második kategóriába olyan cikkek sorolhatóak, melyek főszabályként szintén az integritás megőrzését, a szerződés egységben tartását célozzák, azonban ettől bizonyos feltételekkel eltéréseket is megengednek.^[81] Közvetetten ide kapcsolódik például a hitelesítés aktusa,^[82] melynek célja, hogy a szerződés szövegéről szóló tárgyalások eredménye egy egységes szöveg legyen.^[83] Ennélfogva a hitelesítés aktusa a szerződés integritásának biztosítását célozza. Ugyanakkor nem jelent feltétlen garanciát, hiszen a szerződéskötési folyamat későbbi lépéseinek – ideértve az aláírás, vagy, ha ettől elválik, akkor a kötelező hatály elismerésének egyéb módjait – pillanatában a felek változtathatnak a szerződés szövegén, ahhoz többek között fenntartásokat fűzhetnek, sőt bizonyos feltételekkel – a szerződés ilyen rendelkezése vagy a többi fél egyetértése – lehetőségük van arra, hogy csak a szerződés valamely részének kötelező hatályát ismerjék el, vagy eltérő rendelkezések között válasszanak.^[84] Következésképpen a hitelesítés aktusával elérni kívánt integritás nem áttörhetetlen.

Harmadik kategóriaként pedig a bécsi egyezményeknek vannak rendelkezései, melyek főszabályként sem írják elő a szerződés, mint egész egységének biztosítását,^[85] hanem rugalmas szabályokat rögzítve, pusztán a szerződés tárgyának és céljának tiszteletben tartását követelik meg. Ezek közé tartoznak mindenekelőtt a többoldalú nemzetközi szerződésekhez fűzött fenntartások, azzal, hogy esetükben a szerződés akár teljes vagy részleges megtiltásukról is rendelkezhet.^[86] Továbbá ide sorolható a bécsi egyezmény 18. cikke, mely a szerződés aláírását követő, de a megerősítés, elfogadás vagy jóváhagyás aktusát megelőző – ha ilyen aktusok megkövetelése a szerződésből vagy a felek szándékából levezethető –, valamint a megállapodás kötelező hatályának elismerését követő, de a hatálybalépést megelőző időszakra nézve a szerződés tárgyának és céljának megőrzésétől való tartózkodás kötelezettségét rögzíti.^[87] A rendelkezés tehát nem a szerződés mint egész megőrzését, hanem pusztán a megállapodás tárgyának és céljának tiszteletben tartását követeli meg a fent említett átmeneti időszakokban.

[79] Report of ILC, UN DOC A/1858 (1951), 123, 129.

[80] Fontos megjegyezni, hogy az említett szerződéseken kívül vannak olyan megállapodások, melyek integritásának megőrzéséről különféle rendelkezésekkel maga a dokumentum rendelkezik, például úgy, hogy kizárja a fenntartás megtételének lehetőségét. Ilyen előírás esetén az integritás abszolút megőrzése szintén elengedhetetlen követelmény. Ld. Nelson, 2001, 767.

[81] Giegerich, 2012, 997-999.

[82] Bécsi egyezmény, 10. cikk.

[83] Hoffmeister, 2012, 147.

[84] Bécsi egyezmény, 17. cikk.

[85] Report of the ILC, 51 UN GAOR, Supp. No. 10. (A51/10), 81-83.

[86] Bécsi egyezmény, 19-23. cikk.

[87] Bécsi egyezmény, 18. cikk.

Az eddigiek alapján az a következtetés vonható le, hogy a bécsi egyezmények kidolgozása során, bár nagyobb részben széleskörű részvételt biztosító rugalmas szabályok létrehozására került sor,^[88] azonban emellett a kidolgozást végző Nemzetközi Jogi Bizottság a szerződések integritására is figyelmet fordított.^[89] Mindezt azonban nem az abszolút integritás teljes körű, minden rendelkezésre kiterjedő biztosításával tette, hanem legtöbb esetben annak univerzalitást elősegítő részleges – azaz korlátok felállításával megvalósuló – áttörésével.^[90] Ennek köszönhetően az egyezményekből a széleskörű részvétel és az integritás megőrzése közötti egyensúly rajzolódik ki.^[91] E kettős cél tiszteletben tartása^[92] a Nemzetközi Bíróság által 1951-ben kifejtett szemlélet átvételeként^[93] és továbbfejlesztéseként értékelhető.^[94]

V. AZ INTEGRITÁS FOGALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

A szakirodalom, a Nemzetközi Bíróság ítélkezési gyakorlata, a Nemzetközi Jogi Bizottság anyagai, valamint a szerződések jogáról szóló bécsi egyezmények bemutatását követően immár jól látható, hogy bár az integritás kifejezést számos forrás említi, azonban annak fogalmát közülük egyik sem határozza meg. Mindazonáltal a vizsgált források alapján felrajzolhatók az integritás nemzetközi szerződésekre vetített jelentéstartalmának fő jellemzői, melyek az alábbi definícióban foglalhatók össze:

A nemzetközi szerződés integritása a szerződés rendelkezéseinek megbontatlanságát, a szerződés mint egész egységét jelenti, mely garantálja, hogy a szerződés minden félre ugyanolyan tartalommal kerüljön alkalmazásra.

A definícióból következően az integritás a nemzetközi szerződések szövegéhez kapcsolódó fogalom,^[95] mely a megállapodás minden félre, egységes egészként történő vonatkozása esetén tekinthető teljes körűnek.^[96]

Ezzel összefüggésben fontos rögzíteni, hogy véleményem szerint a szerződés integritásának állapota a megállapodás jellegétől, rendelkezéseitől, a felek különféle cselekményeitől és nyilatkozataitól, továbbá azok visszavonásától függően változik. Ennélfogva elképzelhető, hogy a szerződés integritása egy adott pil-

[88] Report of the ILC, UN DOC A/CN.4/SER.A/1966/Add.1, 169, 205.

[89] Sixth Committee Summary record of the 21st meeting Held at Headquarters, New York, on Friday, 31 October 2008, 63 UN GAOR (A/C.6/63/SR.21), 5.

[90] Pellet, 2013a, 333.

[91] Report of the ILC, 66 UN GAOR, Supp. No. 10. (A/66/10), 15.

[92] First Report on the Law and Practice relating to Reservations to Treaties, by Mr. Alain Pellet, Special Rapporteur (A/CN.4/470), 127.

[93] Scheinin, 2005, 4.

[94] Report of the ILC, 21 UN GAOR, Supp. No. 9 (A/6309/Rev.1), 282.

[95] Sixth Committee Summary record of the 21st meeting Held at Headquarters, New York, on Friday, 31 October 2008, 63 UN GAOR (A/C.6/63/SR.21), 5.

[96] Moloney, 2004, 155.

lanatban fennáll, majd később, a felek különféle cselekményei vagy nyilatkozatai révén áttörésre kerül. Ugyanakkor ennek fordítottja is elképzelhető, ha például a felek cselekményeikkel vagy nyilatkozataikkal megbontják a szerződés integritását, azonban később ezeket visszavonják. Utóbbi esetben az integritás a visszavonást követően áll fenn.

Megállapítható tehát, hogy amennyiben akár a szerződés létrehozása, akár alkalmazása során a megállapodás szövege egységes és azonos tartalommal vonatkozik minden félre, abban az esetben a szerződés integritása fennáll.^[97]

VI. ZÁRÓ GONDOLATOK

Mint látható, a nemzetközi szerződések integritásának említésére a szakirodalomban, a Nemzetközi Bíróság esetjogában és a Nemzetközi Jogi Bizottság anyagaiban egyaránt sor kerül. Ebből fakadóan megállapítható, hogy az integritás kifejezés alkalmas a nemzetközi szerződések egységes, egész jellegének leírására. E megállapítást erősítik a szerződések jogáról szóló bécsi egyezmények rendelkezései, melyek ugyan *expressis verbis* nem tartalmazzák az integritás szót a nemzetközi szerződésekkel kapcsolatban, azonban tartalmuk kétségtelenül e kifejezésre enged következtetni. Az integritás nemzetközi szerződésekkel kapcsolatban pontos tartalma konkrét meghatározás hiányában ugyanakkor nehezen lenne értelmezhető, ezért kiemelt jelentőségű a tanulmány által alkotott definíció.

Az integritás ily módon történő meghatározása ugyanakkor korántsem ad választ minden kérdésre. Ahogy a vizsgált forrásokból kitűnik, a nemzetközi szerződések integritása nem az egyetlen érték, melyet a megállapodások esetében figyelembe kell venni. Legalább ilyen fontos értékként merül fel a nemzetközi szerződések esetében a széleskörű részvétel biztosítása, vagyis minél több szerződő fél bevonása a megállapodásba. A szerződések univerzális jellegére való törekvés ugyanakkor szükségszerűen megköveteli, hogy a szerződő felek rugalmas mozgástérrel rendelkezzenek és ki tudják fejezni érdekeiket, álláspontjukat. E törekvés elképzelhetetlen lenne az integritás teljes megőrzésével, hiszen az csak olyan szűkebb körű megállapodások esetében működhet, mint a bilaterális vagy a plurilaterális megállapodások. Éppen ezért mind a Nemzetközi Bíróság és a Nemzetközi Jogi Bizottság anyagaiban, mind a bécsi egyezményekben egyfajta egyensúly felállítására való törekvés figyelhető meg, melyben az integritás, valamint a széleskörű részvétel biztosítása is szerepet kap.

A szerződések jogának mai rendszere ily módon az abszolút integritás követelményét kivételes jelleggel őrzi, emellett pedig többségében rugalmas, az államok érdekeinek kifejezésére alkalmas lehetőségeket tartalmaz. E rugalmas

[97] Report of the ILC, 58 UN GAOR, Supp. No. 10. (A/58/10), 216.

lehetőségekről megoszlanak a vélemények a szakirodalomban. Egyes álláspontok szerint a felek rendelkezésére álló eszközök szétdarabolják a szerződést, s ily módon aláássák annak stabilitását, hatékonyságát,^[98] csökkentik a szerződés egységességét, konzisztenciáját, következetességét.^[99] Más vélemények azonban éppen ennek ellenkezőjét állítják, a lehetőségek szükségszerűsége és kívánatos volta mellett érvelve.^[100] Az eltérő vélemények jól mutatják, hogy e kérdéskör tekintetében további vizsgálatokra van szükség, külön elemezve a felek rendelkezésére álló lehetőségeket, valamint azok hatását a nemzetközi szerződések integritására nézve.

IRODALOM

- Anderson, Niina (2001): *Reservations and Objections to Multilateral Treaties on Human Rights*. Master's thesis. University of Lund, Lund, Svédország.
- Aust, Anthony (2007): *Modern Treaty Law and Practice*. Cambridge University Press, Cambridge. DOI: 10.1017/CBO9780511811517.
- Aust, Anthony (2010): *Handbook of International Law*. Cambridge University Press, Cambridge. DOI: 10.1017/CBO9780511841460.
- Bényi József (1969): Többoldalú nemzetközi szerződések – fenntartások. In: *Jogtudományi Közlöny*. XXIV/4. szám.
- Binder, Christina (2008): The Pacta Sunt Servanda Rule in the Vienna Convention on the Law of Treaties. A Pillar and its Safeguards. In: Buffard, Isabelle – Crawford, James – Pellet, Alain – Wittich, Stephan (eds.): *International Law between Universalism and Fragmentation*. Martinus Nijhoff Publishers, Leiden – Boston. DOI: 10.1163/ej.9789004167278.v-1086.99
- Bokorné Szegő Hanna (1960): A nemzetközi szerződésekhez fűzött fenntartások kérdése. In: *Jogtudományi Közlöny*. XV/1-2. szám.
- Bradley, Curtis A. – Goldsmith, Jack L. (2000): Treaties, Human Rights, and Conditional Consent. In: *University of Pennsylvania Law Review*. 149/2. szám. DOI: 10.2307/3312731.
- Brunnée, Jutta (2020): Treaty Amendments. In: Hollis, Duncan B. (ed.): *The Oxford Guide to Treaties*. Oxford University Press, Oxford.
- Bunn-Livingstone, Sanna L. (2002): *Juricultural Pluralism Vis-à-Vis Treaty Law. State Practice and Attitudes*. Martinus Nijhoff publishers, The Hague.
- Cali, Basak (2010): *International Law for International Relations*. Oxford University Press, Oxford.
- Cannizzaro, Enzo (2014): The Law of Treaties through the Interplay of its Different Sources. In: Tams, Christian J. – Tzanakopoulos, Antonios – Zimmermann, Andreas – Richford, Athene E.: *Research Handbook on the Law of Treaties*. Edward Elgar, Cheltenham – Northampton. DOI: 10.4337/9780857934789.00009.
- Devidal, Pierrick (2003): *Reservations, Human Rights Treaties in the 21st Century: from Universality to Integrity*. LLM Theses and Essays. (Elérhető: https://digitalcommons.law.uga.edu/stu_llm/10. Letöltés ideje: 2022.04.10.).

[98] Cali, 2010, 109.

[99] Gamble, 1980, 373.

[100] Binder, 2008, 328.

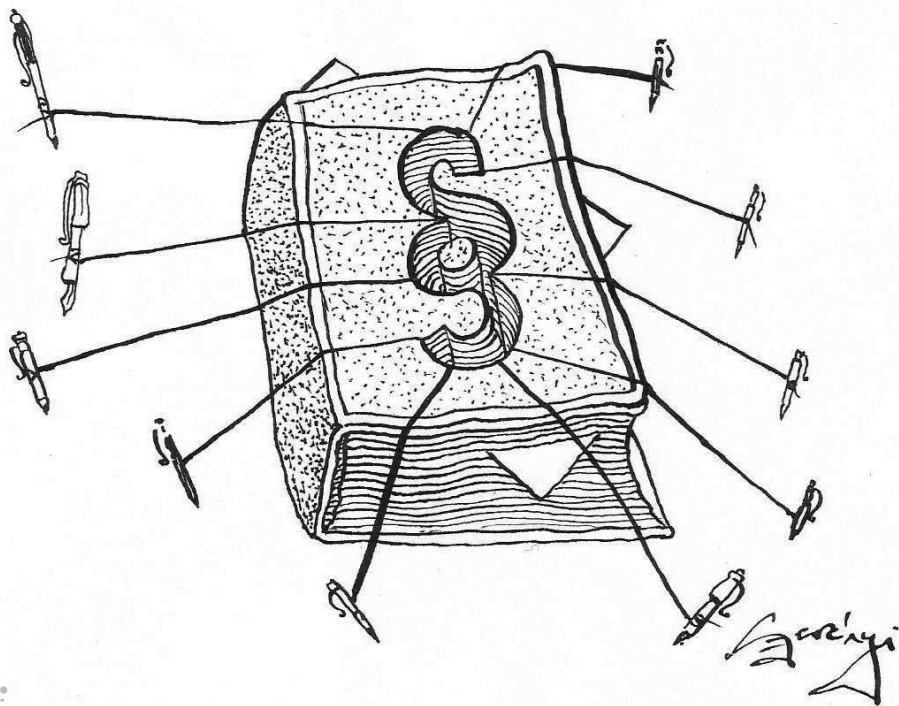
- Gamble, John King (1980): Reservations to Multilateral Treaties: A Macroscopic View of State Practice. In: *The American Journal of International Law*. 74/2. szám. DOI: 10.2307/2201506.
- Giegerich, Thomas (2012): Article 58. Suspension of the Operation of a Multilateral Treaty by Agreement between Certain of the Parties only. In: Dörr, Oliver – Schmalenbach, Kirsten: *Vienna Convention on the Law of Treaties. A Commentary*. Springer, Heidelberg. DOI: 10.1007/978-3-642-19291-3_61.
- Gowlland-Debbas, Vera (1998): Multilateral Treaty-Making. The Current Status of Challenges to and Reforms Needed in the International Legislative Process. In: *Papers presented at the Forum Geneva held in Geneva, Switzerland May 16 1998*. Springer, Heidelberg.
- Haraszti György (1969): A nemzetközi szerződések jogának főbb fejlődési tendenciái. In: *Jogtudományi Közlöny*. 104/12. szám.
- Hensel, Paul R. – Allison, Michael E. – Khanani, Ahmed (2009): Territorial Integrity Treaties and Armed Conflict over Territory. In: *Conflict Management and Peace Science*. 26/2. szám. DOI: 10.1177/073889420810112.
- Hoffmeister, Frank (2012): Article 10. Authentication of the Text. In: Dörr, Oliver – Schmalenbach, Kirsten: *Vienna Convention on the Law of Treaties. A Commentary*. Springer, Heidelberg. DOI: 10.1007/978-3-642-19291-3_12.
- Hogg, James F. (1959): The International Court: Rules of Treaty Interpretation. In: *Minnesota Law Review*. Vol. 43.
- Klabbers, Jan (2013): *International Law*. Cambridge University Press, Cambridge. DOI: 10.1017/CBO9781139022569.
- Koray, Bashirdeen Iddrisu (1992): *International Court of Justice: The Position of Third Parties Reconsidered*. PhD thesis, London School of Economics and Political Science, London.
- Márkus Dezső (1903): *Magyar Jogi Lexikon hat kötetben*. IV. kötet. Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest.
- Moloney, Roslyn (2004): Incompatible Reservations to Human Rights Treaties: Severability and the Problem of State Consent. In: *Melbourne Journal of International Law*. 5/1. szám.
- Nelson, L. D. M. (2001): Declarations, Statements and 'Disguised Reservations' with Respect to the Convention on the Law of the Sea. In: *The International and Comparative Law Quarterly*. 50/4. szám. DOI: 10.1093/iclq/50.4.767.
- Nixon, Richard – Rogers, William P. (1972): Vienna Convention on the Law of Treaties. In: *The International Lawyer*. 6/2. szám. DOI: 10.2307/40704737.
- Odendahl, Kerstin (2012): Article 44. Separability of Treaty Provisions. In: Dörr, Oliver – Schmalenbach, Kirsten: *Vienna Convention on the Law of Treaties. A Commentary*. Springer, Heidelberg. DOI: 10.1007/978-3-642-19291-3_12.
- Pellet, Alain (2011): Article 19. Formulation of Reservations. In: Corten, Olivier – Klein, Pierre: *The Vienna Conventions on the Law of Treaties. A Commentary*. Volume 1, Oxford University Press, Oxford.
- Pellet, Alain (2013a): Reservations to Treaties and the Integrity of Human Rights. In: Sheeran, Scott – Rodley, Nigel: *Routledge Handbook of International Human Rights Law*. Routledge, London.
- Pellet, Alain (2013b): The ILC Guide to Practice on Reservations to Treaties: A General Presentation by the Special Rapporteur. In: *The European Journal of International Law*. 24/4. szám. DOI: 10.1093/ejil/cht067.
- Prost, Mario (2012): *The Concept of Unity in Public International Law*. Hart Publishing, Oxford.

- Redgwell, Catherine (1993): *Universality or Integrity? Some Reflections on Reservations to General Multilateral Treaties*. In: *British Yearbook of International Law*. 64/1. szám. DOI: 10.1093/bybil/64.1.245.
- Scheinin, Martin (2005): *Report „Human Rights Treaties and the Vienna Convention on the Law of Treaties – Conflicts or Harmony”*. (Elérhető: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-UD\(2005\)014rep-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-UD(2005)014rep-e). Letöltés ideje: 2022.04.05.).
- Shaw, Malcolm N. (2003): *International Law*. Cambridge University Press, Cambridge. DOI: 10.1017/CBO9781139051903.
- Swaine, Edward T. (2006): *Reserving*. In: *Yale Journal of International Law*. 31/2. szám. DOI: 10.2139/ssrn.700981.
- Villiger, Mark E. (2009): *Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties*. Martinus Nijhoff Publishers, Leiden – Boston. DOI: 10.1163/ej.9789004168046.i-1058.
- Walter, Christian (2012a): *Article 19. Formulation of Reservations*. In: Dörr, Oliver – Schmalenbach, Kirsten: *Vienna Convention on the Law of Treaties. A Commentary*. Springer, Heidelberg. DOI: 10.1007/978-3-642-19291-3_12.
- Walter, Christian (2012b): *Article 20. Acceptance of and Objection to Reservations*. In: Dörr, Oliver – Schmalenbach, Kirsten: *Vienna Convention on the Law of Treaties. A Commentary*. Springer, Heidelberg. DOI: 10.1007/978-3-642-19291-3_12.

EGYÉB FORRÁSOK

- A szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi egyezmény. Kihirdette az 1987. évi 12. törvényerejű rendelet.
- A szerződésekben való államutódlásról szóló 1978. évi bécsi egyezmény.
- Az 1949. augusztus 12-én kötött genfi egyezményeket kiegészítő és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló I. jegyzőkönyv, valamint az 1949. augusztus 12-én kötött genfi egyezményeket kiegészítő és a nem nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló II. jegyzőkönyv. Mindkét jegyzőkönyvet kihirdette az 1989. évi 20. törvényerejű rendelet.
- *Comments by Governments on the Draft Articles on the Law of Treaties Drawn up by the Commission at its Fourteenth, Fifteenth and Sixteenth Session (A/CN.4/182 and Corr.1&2 and Add.1, 2/Rev.1 & 3)*.
- *Covenant of the League of Nations*.
- *Draft Articles on the Law of Treaties (A/CN.4/190)*.
- *Egyesült Nemzetek Alapokmánya*. Kihirdette az 1956. évi I. törvény.
- *First Report on the Law and Practice Relating to Reservations to Treaties, by Mr. Alain Pellet, Special Rapporteur (A/CN.4/470)*.
- *First Report on the Law of Treaties by Sir Humphrey Waldock, Special Rapporteur (A/CN.4/144 and Add.1)*.
- *Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló 2006. évi New York-i egyezmény*. Kihirdette a 2007. évi XCII. törvény.
- *G. A. Res. 478 (V), 5 UN GAOR, Supp. No. 20 (A/1775)*.
- *Nemzetközi Bíróság Statútuma*. Kihirdette az 1956. évi I. törvény.
- *Online Etymology Dictionary* (Elérhető: <https://www.etymonline.com/search?q=integer> és <https://www.etymonline.com/search?q=integrity>. Letöltés ideje: 2022.04.10.).
- *Report of ILC, UN DOC A/1858 (1951)*.
- *Report of the ILC, 6 UN GAOR, Supp. No. 9. (A/1858)*.
- *Report of the ILC, 21 UN GAOR Supp. No. 9. (A/6309/Rev.1)*.

- Report of the ILC, 48 UN GAOR, Supp. No. 10 (A/48/10).
- Report of the ILC, 49 UN GAOR, Supp. No. 10. (A/49/10).
- Report of the ILC, 51 UN GAOR, Supp. No. 10. (A51/10).
- Report of the ILC, 58 UN GAOR, Supp. No. 10. (A/58/10).
- Report of the ILC, 65 UN GAOR, Supp. No. 10. (A/65/10).
- Report of the ILC, 66 UN GAOR, Supp. No. 10 (A/66/10).
- Report of the ILC, UN DOC A/CN.4/SER.A/1966/Add.1.
- Reservations to the Convention on Genocide, Advisory Opinion of 28th May 1951, ICJ Reports, 1951.
- Rome Statute of the International Criminal Court.
- Second Report on Reservations to Treaties, by Mr. Alain Pellet, Special Rapporteur (A/CN.4/477 & Corr.1 & 2 and Add.1 & Corr.1-4).
- Sixth Committee Summary Record of the 21st Meeting Held at Headquarters, New York, on Friday, 31 October 2008, 63 UN GAOR (A/C.6/63/SR.21).
- Tenth Report on Reservations to Treaties by Mr. Alain Pellet, Special Rapporteur (A/CN.4/558 and Add.1-2).
- United Nations Conference on the Law of Treaties, First Session, Vienna, 26 March – 24 May 1968 (A/CONF.39/11).
- Yearbook of the International Law Commission, 1950, vol. 2.
- Yearbook of the International Law Commission, 1951, vol. 2.

Szerényi Gábor, *Dimensions*